

Список використаних джерел

1. Про затвердження національного плану щодо відкритої наук : розпорядження Кабінету Міністру України від 8 жовтня 2022 р. №892 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/892-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 03.10.2024)
2. <https://mon.gov.ua/nauka/nauka-2/vidkrita-nauka>
3. Васильєв О. Л., Сторожилова У. Л. Smart-освіта та відкрита наука як основа цифровізації економіки України. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2023. №83. С. 265-270.
4. Коваленко В. В., Матусевич В. В., Соколовська Н. Б., Яцишин А. В. Особливості розвитку компетентності з відкритої науки в аспірантів і вчених у цифровому суспільстві. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2024. №2. С. 32-39.
5. Глібко С. В., Розгон О. В. Відкритий доступ як засіб забезпечення наукових досягнень в інноваційному процесі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер. Право*. 2023. Вип. 80(1). С. 259-265.
6. Калюжна Н. М. Використання інноваційних інструментів для популяризації відкритої науки. *Бібліотеказнавство. Документознавство. Інформалогія*. 2023. №4. С. 33-41.

УДК 111.32+113/119

ЛЮДИНА І ПРИРОДА В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Нікіта ЧЕРГУЦА, здобувач першого (бакалаврського) курсу рівня вищої освіти,

1 курсу ОП “Агрономія, sergucanikita@gmail.com

Науковий керівник: **Оксана ЧЕБАН**, канд. філос. наук, завідувачка кафедри суспільно гуманітарних наук, chebanoksana72@gmail.com

Одеський державний аграрний університет
м. Одеса, Україна

Природа людини - це розмаїття природних і соціальних характеристик, притаманних людині, які визначають її цілісність і специфіку в біологічному та соціальному світі. Природа людини визначається особливістю та унікальністю її фізичної організації, яка в соціокультурній системі розвивається в розум, думки та практики, що створюють нову реальність. У соціокультурному контексті людська природа проявляється в комунікативних практиках, таких як здатність розрізняти добро і зло, прагнення до свободи, вміння робити вибір і пізнавати світ, себе та інших.

Поняття «людська сутність» відображає головну і найглибшу детермінанту всіх людських характеристик, включаючи людську природу. З давніх часів і до наших днів філософи демонстрували своє бачення людської природи, визначаючи її. Для цього вони досліджували основні характеристики людини як біологічної та соціальної істоти, Як культурного та цивілізаційного феномену, особливості людських практик, що впливають на світ природи та соціум, а також особливості людського спілкування та світосприйняття [1].

Людина і природа: класична філософська перспектива З точки зору традиційної філософії, природа розглядається як щось зовнішнє по відношенню до людини. Людина пізнавала природу, намагалася її підкорити і використовувала її ресурси для власних потреб. У філософських системах Декарта і Гоббса природа розглядалася як об'єкт, над яким можна панувати, який можна раціоналізувати і трансформувати. Однак з розвитком цивілізації такий підхід створив багато проблем. Індустріалізація, споживацтво та масове використання природних ресурсів призвели до екологічної кризи, що концепція сталого розвитку. Сталий розвиток це твердження, що людський розвиток повинен відбуватися таким чином, щоб не завдавати шкоди навколишньому середовищу і забезпечувати можливості для майбутніх поколінь. Філософія сталого розвитку також підкреслює важливість етики, соціальної справедливості та відповідальності перед природою. Людство більше не повинно розглядати себе як «вінець природи», а як частину природи, відповідальну за збереження екосистем.

Протягом більшої частини історії люди сприймали природу як об'єкт для експлуатації та підкорення. У модерній філософії, зокрема у працях Декарта та Френсіса Бекона, природа розглядалася як механічний об'єкт, що підлягає науковому пізнанню та контролю відповідно до людських потреб. Такий підхід призвів до науково-технічного прогресу, але також спричинив екологічні проблеми, оскільки природа сприймалася лише як ресурс для економічного зростання [5]

Сучасна філософія, натомість, зосереджується на взаємозв'язку між людиною і природою, підкреслюючи, що людина є частиною екосистеми, а не її господарем. Сьогодні на перший план вийшли етичні та моральні питання, що стосуються природного довкілля. Глобалізація має подвійне значення у відносинах між людиною і природою. З одного боку, вона сприяє економічній і технологічній інтеграції, що призводить до масової експлуатації природних ресурсів і деградації довкілля. Культура споживання, пов'язана з глобалізацією, стимулює зростання виробництва і споживання, збільшуючи навантаження на природу. З іншого боку, глобалізація відкриває можливості для співпраці між країнами для вирішення екологічних проблем. Зміна клімату, вимирання видів, забруднення морів та інші питання глобальної екологічної політики набувають все більшого значення[6].

Міжнародні угоди, такі як Паризька угода, покликані координувати зусилля всіх країн у боротьбі зі зміною клімату. Ідея сталого розвитку є одним з найважливіших трендів що фокусується на гармонійному розвитку людства без шкоди для природи. Відтоді, як концепція сталого розвитку була представлена у доповіді ООН 1987 року «Наше спільне майбутнє», її філософські принципи лягли в основу багатьох екологічних та соціальних рухів. Сталий розвиток це баланс між економічним зростанням, соціальним добробутом та екологічною відповідальністю. Його мета - задовольнити потреби нинішніх поколінь, не ставлячи під загрозу можливості майбутніх поколінь. Такий підхід змінює наші стосунки з природою. Замість того, щоб виснажувати природу, людство повинно працювати над збереженням і відновленням її природних ресурсів [4].

Філософія екологічної етики - це глибше переосмислення морального статусу природи. Якщо традиційна етика ставила людину в центр всесвіту (антропоцентризм), то сучасна екологічна теорія закликає до біоцентризму, або екосистемного підходу, який розглядає природу як самоцінність. Ці концепції відкидають сприйняття природи як ресурсу для людини і визнають моральні права, які існують незалежно від людських потреб. Наприклад, глибинна екологія, яку відстоює Арне Несс, стверджує, що всі живі організми мають рівне право на існування і розвиток, а людська діяльність повинна бути обмежена лише тими видами, які не загрожують природі. Ця концепція закликає до фундаментальних змін у ставленні та поведінці людей, таких як зменшення споживання

та зміна ставлення до природи. Інший підхід, екофемінізм, підкреслює зв'язок між експлуатацією природи та пригніченням жінок і наголошує, що патріархальні соціальні структури сприяють як екологічній кризі, так і гендерній нерівності. Антропоцентричний світогляд, згідно з яким природа існує для того, щоб служити людству, піддається критиці через екологічні катастрофи, з якими стикається планета.

Філософи наголошують на необхідності відходу від цього погляду і переходу до нової форми мислення, яка інтегрує людину у світ природи. Відкидаючи ідею «панування» над природою, сучасна філософія пропонує модель співіснування, засновану на взаємоповазі та гармонії з екосистемою. Ще одне важливе філософське питання стосується ролі технологій у відносинах між людиною і природою. З одного боку, технологічний прогрес призвів до виснаження природних ресурсів та забруднення навколишнього середовища. З іншого боку, сучасні технології, такі як відновлювані джерела енергії, зелені технології, екологічне сільське господарство та біотехнології для відновлення довкілля, також можуть бути використані для порятунку природи. Саме тому питання етики технологій по відношенню до природи є одним з найактуальніших [3].

У глобалізованому світі філософи також обговорюють питання про те, як буде виглядати співіснування людини і природи в майбутньому. Трансгуманізм та інші філософії, орієнтовані на майбутнє, припускають можливість подолання біологічних обмежень людини за допомогою технологій, але висловлюють занепокоєння щодо місця природи в такому майбутньому. Сучасна філософія ставить питання про те, чи можливе майбутнє, в якому людина повністю дистанціюється від природи, і що це означитиме для людської природи. У своїй праці «Принцип відповідальності» філософ Ганс Йонас підкреслює, що технологічний розвиток створює нові загрози для природи, а тому необхідна нова етика відповідальності, яка б враховувала його глобальний вплив [2].

Список використаних джерел

1. Табачковський В. Природа людини. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002. С. 521. 742 с.
2. Табачковський В. Сутність людини. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Природа_людини
3. Тофтун М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416с.
4. Левицька О. Екологічна етика. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Екологічна_етика
5. Філософія, екологічна етика та сталий розвиток. URL: <https://repository.globethics.net/handle/20.500.12424/4298221>
6. https://pidru4niki.com/12601206/etika_ta_estetika/ekologichna_etika
7. Біологічне й соціальне розуміння природи людини: біополітичний аспект URL: <https://grani.org.ua/index.php/journal/article/view/639>